

Elämänkatsomustieto tutuksi

et-opetus.fi

Elämänkatsomustieto tutuksi

- Käsiteltävät aiheet
 - Oppiaineen historiaa
 - Katsomusaineiden lainsäädäntöä
 - Katsomuskasvatus päiväkodissa
 - Elämänkatsomustietokasvatus
 - Elämänkatsomustieto peruskoulussa
 - Elämänkatsomustiedon uudet oppikirjat
 - www.et-opetus.fi:n esittely
 - Kysymyksiä ja vapaata keskustelua

Materiaalin tekijä: et-opetus.fi –työryhmä.

Elämänkatsomustiedon historiaa

- Uskonnon opetus oli kaikille pakollista vuoteen 1923 asti.
- Vuosina 1923-1985 uskontokuntiin kuulumattomien oli mahdollista anoa vapautusta uskonnon opetuksesta ja opiskella "uskonnon historiaa ja siveysoppia". Oppiaine oli vahvasti sidoksissa evankelis-luterilaiseen uskontoon.
- Elämänkatsomustiedon opetus aloitettiin 1985. Edelleenkin uskontokuntiin kuulumattomien piti anoa ensin vapautusta uskonnon opetuksesta. Oppiaine oli katsomuksellisesti neutraali.
- Vuonna 2000 elämänkatsomustietokasvatus tuli mukaan esiopetukseen tasapuoliseksi uskontokasvatuksen rinnalle.
- Vuonna 2003 elämänkatsomustieto tuli täysin tasavertaiseksi oppiaineeksi uskonnon opetuksen kanssa.

Suomen perustuslaki

6 § Yhdenvertaisuus

“Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.”

“Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.”

“Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.”

Suomen perustuslaki

11§ Uskonnon ja omantunnon vapaus

“Jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus.”

“Uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen.”

Katsomuskasvatus päiväkodissa

"... Lapsen iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti päivähoidon tulee *yleinen kulttuuriperinne* huomioon ottaen edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä **ja uskonnollista kasvatusta. Uskonnollisen kasvatuksen tukemisessa on kunnioitettava lapsen vanhempien tai holhoojan vakaumusta.**" *(Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36, 2 a §)*

- Päiväkodin on kunnioitettava vanhempien toiveita.
- Valitettavan usein päiväkodin puolelta on oletuksena, että kaikki osallistuvat uskontokasvatukseen (seurakuntien tilaisuudet).
 - Vanhemmilta vaaditaan selkeä ilmoitus omista toiveista.
 - Uskontokuntiin kuulumattomille tilalle omaa opetusta.

Elämäkatsomustietokasvatus

- Vapaaehtoista esiopetusta annetaan peruskoulun aloittamista edeltävänä vuotena. Toteutuspaikkana koulu tai päiväkot.
- Esiopetuksessa eettinen kasvatus sisältyy kaikkeen toimintaan ja on koko ryhmälle yhteistä.
- Toisin kuin päivähoitopuolella esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on selvästi säädetty uskontokasvatuksen vaihtoehdoksi *elämäkatsomustietokasvatus*.
- Elämäkatsomustietokasvatusta ei ole pakko järjestää, jos esim. oppilasmäärät ovat pienet.
 - Esiopetuksen järjestäjän on annettava muuta ohjatt mahdollisen uskontokasvatuksen ajaksi.

Elämäkatsomustietokasvatuksen tavoitteet

"Uskontokasvatuksen tavoitteena puolestaan on mahdollisuus kohdata uskontoon liittyviä asioita ja tutustua uskonnollisiin juhliin sekä siihen, miten ja miksi niitä vietetään. Tavoitteena on myös antaa mahdollisuus tutustua oman uskonnon keskeisiin sisältöihin."

"Elämäkatsomustietokasvatuksen tavoitteena on kehittää valmiuksia kohdata vakaumuksellisia kysymyksiä, jotka liittyvät ihmissuhteisiin, kulttuuri-identiteettiin, ihmisen ja luonnon suhteeseen ja yhteisöön. Opetuksessa käsitellään suvaitsevaisuutta ja kohtuullisuutta, oikeudenmukaisuutta ja reiluutta, rohkeutta ja omaa identiteettiä sekä hyväntahtoisuutta ja huolenpitoa."

Elämäkatsomustieto - lainsäädäntöä

- Nykyisen lainsäädännön mukaan uskontokuntiin kuulumattomille opetetaan elämäkatsomustietoa.
- Aiemmasta vapauttamismenettelystä on luovuttu eli enemmistön uskonnonopetuksesta ei enää haeta vapautusta.
- Opetusryhmä on perustettava, jos opetuksen järjestäjän alueella on kolme uskontokuntiin kuulumatonta (vaikka kaikki eivät edes osallistuisi elämäkatsomustiedon opetukseen).
- Opetuksen järjestäjän tulee sijoittaa ev.lut. kirkkoon kuuluvat automaattisesti uskonnon opetukseen (samoin ort. oman uskonnon opetukseen) ja uskontokuntiin kuulumattomat elämäkatsomustiedon opetukseen.
- Poikkeukset:
 - Jos oppilaan omaa uskontoa ei opeteta, voi hän osallistua *huoltajan pyynnöstä* ET:n opetukseen.
 - Uskontokuntiin kuulumaton voi huoltajan ilmoituksella osallistua myös enemmistön uskonnon (yleensä ev.lut.) opetukseen.

Elämänkatsomustieto – mitä se on?

- Perustaltaan monitieteinen peruskoulun ja lukion katsomusaine, jossa opetuksen lähtökohtana on lapsen oma elämysmaailma.
- Elämänkatsomustieto ei pohjaudu mihinkään yhteiskunnalliseen instituutioon tai katsomukseen, vaan siihen kuuluu aineksia filosofiasta, yhteiskunta-, uskonto- ja kulttuuritieteistä.
- Opetus on katsomuksellisesti neutraalia.
- Kasvatuksellisten periaatteidensa ja opetussuunnitelmansa perusteella elämänkatsomustieto sopii kaikille lapsille, myös uskontokuntiin kuuluville.
- Nykyisen lainsäädännön mukaan evankelisluterilaisen tai ortodoksisen kirkon jäsenet eivät voi opiskella elämänkatsomustietoa peruskoulun katsomusaineenaan.

Elämänkatsomustieto – luokat 1-6

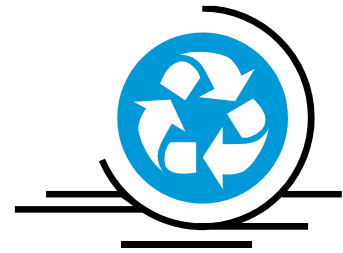
- Keskeistä elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteissa on vastuullisuus, toisten huomioiminen, itsenäinen ajattelu ja suvaitsevaisuus.
- Ala-asteella ET:ssä käsitellään mm. seuraavia aiheita:
 - ihmissuhteet ja moraalinen kasvu
 - itsetuntemus ja kulttuuri-identiteetti
 - yhteisö ja ihmisoikeudet
 - ihminen ja maailma
- Myös erilaisiin uskontoihin ja uskomuksiin tutustutaan lapsen ikään sopivalla tavalla sekä opitaan erilaisia tapoja toimia ryhmässä.
- Tunneilla tutustutaan oman paikkakunnan historiaan ja kulttuuriin, voidaan tehdä retkiä museoihin, taidenäyttelyihin ja muihin oman kotiseudun nähtävyyksiin.
- http://www.feto.fi/et_dida_ala_teemoja.htm

Elämänkatsomustieto – luokat 6-9

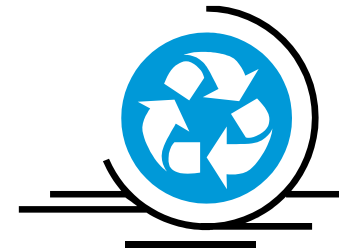
- Yläasteella keskeisiä aihepiirejä opetuksessa ovat:
 - Kulttuuri (ihminen ja kulttuuri, eurooppalainen kulttuuri, suomalainen kulttuuri ja monikulttuurisuus),
 - Etiikka ja hyvä elämä (moraali ja etiikka, miten pitäisi elää, ihmisoikeusetiikka ja ympäristöetiikka) ja
 - Tulevaisuus (tulevaisuuden tutkiminen, tulevaisuuden yhteiskunta, ympäristö tulevaisuuden tekijänä ja oppilaan oma tulevaisuus).
- Yläasteen opintoihin kuuluu myös tutustuminen erilaisiin uskontoihin.
- Lukiossa syvennetään peruskoulussa opittuja asioita.

Katsomusaineiden opetuksen haasteita

- Opetusjärjestelyt ja pätevät opettajat
 - Suomessa opetetaan noin kymmentä eri uskontoa
 - Perusopetuksen rahoitus
- ET:n oppilaiden määrä vaihtelee kouluissa 0-50% välillä. Pääkaupunkiseudulla ja isoissa kaupungeissa suuret ryhmät, muualla pienet opetusryhmät.
- ET:n oppilaiden määrä on kasvussa. Perusopetuksessa vuonna 2007 opiskeli ET:tä 2.69 ja lukiossa 4.49 prosenttia kaikista oppilaista. Yhteensä noin 20000 opiskelijaa.
- Aikuislukioissa opiskelijoiden määrä on isompi, koska yli 18-vuotias saa valita vapaasti uskonnon ja elämänkatsomustiedon välillä.

Katsomusaineiden opetuksen haasteita

- Koulujen on huolehdittava myös siitä, että "*... Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen.*" (perustuslaki).
- Oppilaiden vakaumuksen huomioinen opetusjärjestelyissä ja koulun yhteisissä juhlissa. Voisiko yhteiset tilaisuudet olla yleiseettisiä?
- Nykyinen uskonnon opetus edelleenkin jossain määrin "tunnustuksellista" (eikä siis tietopohjaista).
- Tulevaisuudessa kaikille yhteinen katsomusaine vai ET:n valinta vapaaksi riippumatta kulttuuritaustasta?
- Perusopetuksen järjestäjät eivät aina sijoita uskontokuntiin kuulumattomia elämänkatsomustietoon.

Luokkien 1-6 oppikirjoja

Miina, Ville ja vintiöt – elämänkatsomustieto
Satu honkala, Kimmo Sundström ja Ritva Tuominen,
Opetushallitus, 2006, (opettajan opas verkossa).

Miina, Ville ja kulttuurin arvoitus - elämänkatsomustieto, Satu
Honkala, Kimmo Sundstrom ja Ritva Tuominen,
Opetushallitus, 2008,

Mina, Ville och filurerna - Livsåskådningskunskap 2007.

Luokat 6-9 ja lukio

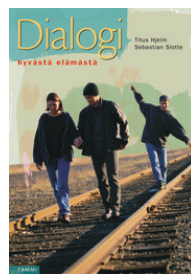

Katse - Kulttuuri, Etiikka ja hyvä elämä, Tulevaisuus.
Antti Honkanen, Eino Huotari, Eero Salmenkivi ja Jari Tirkkonen,
Edita Publishing, 2007. *Kattaa yläasteen kurssit.*

Dialogi-sarja

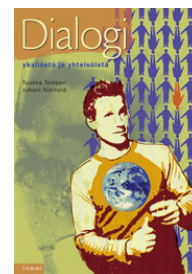
Dialogi hyvästä elämästä.

Titus Hjelm ja Sebastian Slotte, Tammi, 2007.

Dialogi tiedosta ja maailmankuvista.

Tuukka Tomperi, Sebastian Slotte ja Titus Hjelm, Tammi, 2007.

Dialogi yksilöstä ja yhteisöistä.

Tuukka Tomperi ja Juhani Niemelä, Tammi, 2007.

Lisätietoja

- Filosofian ja elämänkatsomustiedon opettajien liitto FETO ry: <http://www.feto.fi>
- Vapaa-ajattelijoiden liitto ry (uskonnottomien etujärjestö): <http://www.vapaa-ajattelijat.fi>
- Elämänkatsomustiedon www-sivusto: <http://www.et-opetus.fi>
- Opetushallituksen elämänkatsomustiedon sivut: <http://www.edu.fi>
- Humanistiliitto: <http://www.humanistiliitto.fi>
- Koulujen opettajat ja rehtorit, kunnan sivistys- tai koulutoimi.